

Prejavy porúch správania sa u detí predškolského veku

Obdobie predškolského veku má značný vplyv na ďalší život jedinca. Dôležitú úlohu pri formovaní postojov, názorov, formovaní osobnosti dieťaťa predškolského veku má rodina a aj materská škola.

Dieťa, ktoré má v prvých rokoch dobré emocionálne zázemie, získava lepšie predpoklady pre duševný vývin, je samostatnejšie, aktívnejšie, úspešnejšie. Obdobie medzi 3. a 6. rokom sa všeobecne považuje za obdobie aktívnej spoločenskej prispôsobivosti, keď sa čoraz viac uplatňuje uvedomelosť vo vzťahu k rodičom, vychovávateľom. Z vývinového hľadiska je teda veľký predpoklad k tomu, že včas podchytené nevhodné správanie u detí predškolského veku možno eliminovať alebo pretransformovať do prijateľnej podoby a predísť vážnejším prejavom maladaptívneho správania.

Pod súhrnný názov poruchy správania sa zaraďuje skupina odchýlok od normálneho, primeraného správania.

U detí predškolského veku ide skôr o neuvedomelé narušovanie normy, niekedy o neschopnosť prispôbiť sa bežným výchovným požiadavkám. Dôležité je, aby dieťa vedelo tiež odkiaľ a pokiaľ sú tie stanovené hranice, aby nebola narušená norma spoločnosti, v ktorej žije.

Niektoré prejavy porúch správania, ktoré sú typické pre predškolský vek:

Hyperaktivita

V materských školách sú pomerne často problémom nadmerne živé – hyperaktívne deti. Tieto deti sú nápadné najmä motorickým nepokojom, nesústredenosťou, mnohovravnosťou.

Keďže sa hyperaktivita často viaže s deficitom v oblasti pozornosti, Americká psychologická asociácia ju nazvala AD/HD (attention deficit + hyperactivity disorder).

Mnohé deti s AD/HD vykazujú tiež agresívne prejavy, výukové ťažkosti, rôzne neurologické poruchy (ľahká mozgová disfunkcia, poruchy koordinácie pohybov), poruchy v oblasti vizuo-motorickej percepcie, emocionálne poruchy. Výskyt je častejší u chlapcov.

Hypoaktivita

Hypoaktívne dieťa býva málovravné, pasívne, menej pohyblivé. Môžu sa u neho prejavovať aj výbuchy zlosti, lebo býva terčom posmechu.

Takéto deti sú pomalé, neobratné, nezhovorčivé, vydržia dlho v nečinnosti. Pôsobia ako bezproblémové, poslušné, ale niekedy zasa pôsobia dojmom zaostalého dieťaťa.

Detská neuróza

Pri neuróze si môžeme všimnúť rôzne neurotické návyky ako ohrýzanie nechťov, cmúľanie prstov (O. Kondáš, 1979). Detská neuróza často býva označovaná ako emocionálna porucha.

Agresivita

Agresivitou nazývame každé zámerné konanie, ktorého motívom je otvorenou alebo symbolickou formou spôsobiť niekomu alebo niečomu krivdu, škodu alebo bolesť. V materskej škole vznikajú najčastejšie spory o hračky, či sú to slovné hádky, ktoré ale môžu vyústiť do vážnejších útokov ako bitky, strkanie a pod.

Klamstvo a detská lož

Dieťa predškolského veku má ešte vnímanie nepresné, predstavy nejasné, nezodpovedajú skutočnosti. Podľa P. Klímu a J. Klímu (1978) o klamstve hovoríme vtedy, keď dieťa už je schopné rozlišovať medzi pravdou a nepravdou a uvedomuje si výhody pri praktizovaní nepravdy.

Príčiny detského klamaní (Ľ. Edelsberger, F. Kábele a kol., 1988) sú:

- nedostatočná výchova (detské omyly a nepravdy prerástli v lož),
- zlý výchovný vzor
- psychická porucha – pseudologia phantastica, tzv. bájivá lož, kedy si títo jedinci vymýšľajú zložité deje, ktorým sami veria.

Detská neposlušnosť

Pri detskej neposlušnosti ide o vedomé alebo niekedy aj o nevedomé neplnenie pokynov, príkazov alebo zákazov rodičov, pedagógov, vychovávateľov, nerešpektovanie opakovanej výzvy k poslušnosti, presadzovanie vlastných, často výchovne nežiadúcich zámerov.

Ak dieťa nie je včas usmernené, motivované, neposlušnosť môže prerásť do vzdorovitého správania.

Príčinou vzdorovitého správania podľa E. Rybárovej (1986) môže byť:

- nesprávna výchova (rozmazanosť, prísnosť, nedôslednosť),
- iný škodlivý vplyv prostredia (zlý vzor, hádky),
- vrodenný sklon (neschopnosť prispôbiť sa),
- patologický stav (encefalopatická porucha osobnosti, psychopatia)

Najčastejšie dieťa vzdoruje okolo tretieho roku a v puberte. Pri nesprávnej výchove sa môže fyziologická vzdorovitosť zmeniť v trvalú vlastnosť človeka. Predškolský vek má do značnej miery určujúci vplyv na celý ďalší psychický vývin a na jeho zdravie v školskom veku i v dospelosti. Preto je nevyhnutné venovať veľkú pozornosť uspokojovaniu všetkých potrieb detí tejto vekovej kategórie a v prípade problémov v správaní včas začať s vhodnou intervenciou.

